EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 21.8.2020.
COM(2020) 428 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par stāvokli sagatavošanas darbos sadarbspējas regulu pilnīgai īstenošanai saskaņā ar Regulas (ES) 2019/817 78. panta 5. punktu un Regulas (ES) 2019/818 74. panta 5. punktu

1. Ievads

2019. gada 11. jūnijā stājās spēkā sadarbspējas regulas[1]. Regulas ir izstrādātas, lai uzlabotu ES informācijas sistēmas drošības, robežu un migrācijas pārvaldībai un panāktu, ka tās kopā darbojas viedāk un efektīvāk. Sadarbspēja starp ES informācijas sistēmām tika izveidota, lai uzlabotu pārbaužu uz ārējām robežām lietderīgumu un efektivitāti, palīdzētu novērst nelegālu imigrāciju un veicinātu augstu drošības līmeni Savienības brīvības, drošības un tiesiskuma telpā. Tā ir vērsta arī uz kopējās vīzu politikas īstenošanas uzlabošanu, palīdzību starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanā, palīdzību teroristisku nodarījumu un citu smagu noziegumu novēršanā, atklāšanā un izmeklēšanā un nezināmu personu identifikācijas atvieglošanu.

Pirms regulu pieņemšanas Komisija 2016. gada aprīlī nāca klajā ar paziņojumu "Spēcīgākas un viedākas robežu un drošības informācijas sistēmas"[2]. Tajā tika izklāstīti iespējamie veidi, kā panākt ES informācijas sistēmu labāku darbību, lai uzlabotu robežu pārvaldību un iekšējo drošību. Savā 2016. gada 6. jūlija rezolūcijā Eiropas Parlaments aicināja iesniegt priekšlikumus par pastāvošo ES informācijas sistēmu uzlabošanu un attīstīšanu, informācijas trūkumu novēršanu un sistēmu sadarbspējas panākšanu, kā arī priekšlikumus par obligāto informācijas apmaiņu ES, kuri papildināti ar nepieciešamajiem mehānismiem datu aizsardzībai. Eiropadome savos 2016. gada 15. decembra secinājumos aicināja turpināt darbu, lai izveidotu ES informācijas sistēmu un datubāzu sadarbspēju.

Sadarbspēja starp ES informācijas sistēmām tika paredzēta, lai šīs sistēmas un to dati cits citu papildinātu, vienlaicīgi ievērojot indivīdu pamattiesības, īpaši tiesības uz personas datu aizsardzību.

Sadarbspējas regulu pieņemšanas laikā darbojās trīs ES informācijas sistēmas: Šengenas Informācijas sistēma (*SIS*), vīzu informācijas sistēma (VIS) un *Eurodac* sistēma. Papildus pašlaik tiek izstrādātas vēl trīs sistēmas: ieceļošanas/izceļošanas sistēma (IIS), Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēma (*ETIAS*) un centralizētā sistēma to dalībvalstu noteikšanai, kuru rīcībā ir informācija par notiesājošiem spriedumiem attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem un bezvalstniekiem (*ECRIS-TCN* sistēma).

Sadarbspējas regulas paredz noteikumus uzraudzībai un izvērtēšanai, ko veic Komisija un — attiecībā uz tehnisko attīstību — *eu-LISA*. *eu-LISA* pirmo ziņojumu iesniedza 2019. gada decembrī[3].

Saskaņā ar Regulas (ES) 2019/817 78. panta 5. punkta un Regulas (ES) 2019/818 74. panta 5. punkta noteikumiem Komisijai ir jāiesniedz ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par stāvokli sagatavošanas darbos regulu pilnai īstenošanai. Ziņojumā būtu jāiekļauj

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/817 (2019. gada 20. maijs), ar ko izveido satvaru ES informācijas sistēmu sadarbspējai robežu un vīzu jomā un groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 767/2008, (ES) 2016/399, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240, (ES) 2018/1726 un (ES) 2018/1861 un Padomes Lēmumus 2004/512/EK un 2008/633/TI;
Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/818 (2019. gada 20. maijs), ar ko izveido satvaru ES informācijas sistēmu sadarbspējai policijas un tiesu iestāžu sadarbības, patvēruma un migrācijas jomā un groza Regulas (ES) 2018/1726, (ES) 2018/1862 un (ES) 2019/816.

[2] COM(2016)0205 final.

[3] *Report on the development of interoperability (2019-307).*

detalizēta informācija par radītajām izmaksām un informācija par jebkādiem riskiem, kas varētu ietekmēt kopējās izmaksas, kā noteikts sadarbspējas regulās. Šādi ziņojumi Komisijai jāiesniedz katru gadu līdz brīdim, kad ar Komisijas īstenošanas aktiem, kas minēti Regulas (ES) 2019/817 72. pantā un Regulas (ES) 2019/818 68. pantā, ir noteikti sadarbspējas komponentu darbības sākšanas datumi.

2. Īstenošanas tiesību akti

Sadarbspējas regulas paredz, ka būtu jāpieņem īstenošanas tiesību akti, lai papildinātu un īstenotu atsevišķus detalizētus regulu tehniskos aspektus. Daži no šiem aktiem ir nepieciešami, lai *eu-LISA* varētu pilnvērtīgi sākt komponentu izstrādi un attīstīšanu vispārējās sistēmas arhitektūras kontekstā, īpaši tāpēc, ka tam nepieciešams noteikt tehniskās specifikācijas un sagatavot iepirkuma procedūras, lai strādātu ar darbuzņēmējiem. Šādam darba uzdevumam jābūt balstītam uz skaidrām un pilnīgām tehniskajām specifikācijām, kas izklāstītas nepieciešamajos uzaicinājumos iesniegt piedāvājumus. Citi akti ir nepieciešami, lai paredzētu tehniskos noteikumus, kas atvieglotu attiecīgo iestāžu darbību uz vietas, piemēram, izmantojot standarta veidlapas un nosakot sadarbības procedūras, lai risinātu drošības incidentus.

Pēc regulu stāšanās spēkā Komisija sāka gatavot pirmo īstenošanas pasākumu kopumu (četrus īstenošanas aktus un divus deleģētos aktus), kas bija nepieciešami pašā izstrādes un attīstības procesa sākumā.

Īstenošanas aktiem tika izveidota komiteja saskaņā ar Regulas (ES) 2019/817 74. pantu un Regulas (ES) 2019/818 70. pantu.

Lai sagatavotu nepieciešamos deleģētos aktus, saskaņā ar Regulas (ES) 2019/817 73. pantu un Regulas (ES) 2019/818 69. pantu tika izveidota ekspertu grupa.

3. Dalībvalstu un Savienības aģentūru veiktās īstenošanas uzraudzība

Sadarbspējas regulām tika piešķirta augsta prioritāte *Kopīgajā deklarācijā par ES likumdošanas prioritātēm 2018. un 2019. gadā*. Papildus likumdošanas procesa laikā piešķirtajai prioritātei bija nepieciešams atzīt regulu īstenošanas nozīmīgumu. Lai panāktu pilnīgu īstenošanu, dalībvalstīm, Savienības aģentūrām un Komisijai ir kopīgi jāvirzās uz priekšu, lai izvairītos no situācijas, kad kādas puses bezdarbības rezultātā darbības sākšana aizkavējas visām pusēm.

Ņemot to vērā, Komisija sāka virkni foruma sanāksmju, pulcējot visus iesaistītos partnerus, lai pārrunātu, kā sekmēt sagatavošanos un gatavību, un apzinātu riskus un risinājumus, kas atbilstu visu interesēm. Nolūks bija īstenot visus nepieciešamos pasākumus, lai sasniegtu mērķi — līdz 2023. gada beigām panākt visu ES informācijas sistēmu pilnīgu saskaņotību ar sadarbspējas satvaru. Līdztekus dalībvalstīm un Šengenas asociētajām valstīm, un attiecīgajām Savienības aģentūrām (*eu-LISA*, Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra un Eiropols) forumā piedalījās arī citas ieinteresētās puses: Eiropas Parlaments un Padome, ES terorisma apkarošanas koordinators, Eiropas Savienības Tiesībaizsardzības apmācības aģentūra, Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, ES Pamattiesību aģentūra un Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs.

Pirmais forums notika 2019. gada martā pēc tam, kad iestāžu diskusijās bija panākta pagaidu vienošanās starp Eiropas Parlamentu un Padomi. Forums atzina par neatliekamu prioritāti koncentrēšanos uz ES robežu, migrācijas un drošības informācijas sistēmu jaunās arhitektūras pilnīgu īstenošanu. Lai to atbalstītu, Komisija bija paredzējusi rezultātu pārskatu, lai izveidotu iedarbīgu uzraudzības un koordinācijas režīmu. Mērķis bija īstenot neapgrūtinošu pieeju, strādājot ar nacionālajiem koordinatoriem, kuriem būtu jānodrošina, ka visas ieinteresētas personas ir pilnībā informētas. Īpaša uzmanība bija jāpievērš finanšu un cilvēkresursu vajadzībām, tai skaitā galalietotāju apmācībai, lai īstenošana noritētu saskaņā ar grafiku. Tāpat tika atzīts, ka *eu-LISA* valde ir atbildīga par tehnisko koordināciju saskaņā ar vairākiem tiesību aktiem un ka Tieslietu un iekšlietu padomei būtu regulāri jāiekļauj savā darba kārtībā jautājums par īstenošanas stāvokli.

2019. gada novembrī otrais forums atzina, ka regulāras tikšanās ir vērtīgas un ka rezultātu pārskats ir rīks, kas palīdz visiem — dalībvalstīm, Savienības aģentūrām un Komisijai — turpināt kopīgu progresu robežu, migrācijas un drošības jaunās IT arhitektūras izstrādē un īstenošanā. Finanšu un cilvēkresursu vajadzības vēl arvien tika atzītas par būtisku jautājumu. Tāpēc tika ierosināts visām iesaistītajām pusēm sagatavot indikatīvu daudzgadu resursu plānu. Komisija arī ierosināja izstrādāt platformu informācijas apkopošanai, tostarp par paraugpraksi, un darīt to viegli pieejamu visiem, lai sekmētu informācijas apmaiņu un progresu. Tāpat tika atzīts, ka, īstenošanai virzoties uz priekšu, lielāka uzmanība būtu jāpievērš operatīvajai un praktiskajai īstenošanai.

Trešais forums notika videokonferences formātā 2020. gada maijā. Komisija sniedza savu novērtējumu par vispārējo situāciju, balstoties uz rezultātu pārskatu par galvenajām īstenošanas prasībām:

- īstenošana pēdējos gados ir virzījusies uz priekšu, bet vēl arvien pastāv problēmas; dalībvalstīm būtu jānodrošina augsta līmeņa politiskais atbalsts;
- dalībvalstīm būtu jāpabeidz savs novērtējums par nepieciešamajiem valsts tiesību aktiem un attiecīgi tie jāsagatavo;
- kopumā tika konstatēts labs progress pārvaldības mehānismos;
- dalībvalstīm būtu ātri jāaprēķina savas resursu vajadzības un šie resursi jānodrošina.

Paralēli sadarbspējas regulu īstenošanai notiek arī gan pastāvošo, gan jaunu individuālo IT sistēmu saistītā izstrāde. Sadarbspējas regulu īstenošanai ir būtiski, lai būtu izstrādāta ne vien jaunā vispārējā arhitektūra, bet arī visas individuālās sistēmas pilnvērtīgi darbotos. Individuālo sistēmu progresa jomā Komisija pauda satraukumu par rezultātiem ieceļošanas/izceļošanas sistēmas izstrādē. Lai gan testēšanas periodu plānots sākt līdz šā gada beigām, dalībvalstis norādīja, ka to gatavība sistēmas īstenošanai valsts līmenī ir zema. Tas varētu negatīvi ietekmēt sistēmas darbības sākšanu. Ņemot to vērā, dalībvalstīm būtu jāpaātrina iekšējās procedūras, lai mobilizētu nepieciešamos cilvēkresursus, un iepirkuma process, kam bija jānotiek pagājušogad, lai pielāgotu valstu sistēmas pieslēgšanai centrālajai ieceļošanas/izceļošanas sistēmai.

Forums arī deva iespēju dažiem paust satraukumu, ko izraisījusi Covid-19 krīze, norādot, ka tā varētu radīt aizkavēšanos, īpaši ieceļošanas/izceļošanas sistēmas darbības sākšanā. Patiesi, ietekme uz ES informācijas sistēmu, piemēram, ieceļošanas/izceļošanas sistēmas, izstrādi

varētu iespaidot arī sadarbspējas komponentu izstrādi. Taču šāda ietekme nav lineāra, proti, lai gan viena mēneša aizkavēšanās vienas IT sistēmas darbības sākšanā varētu nozīmēt aizkavēšanos līdz vienam mēnesim sadarbspējas komponentu darbības sākšanā, iespējams, ka sākotnējā aizkavēšanās tomēr neaizkavētu komponentu darbības sākšanu.

Ņemot vērā pašreizējo situāciju, visu iesaistīto dalībnieku vidū valda zināma nenoteiktība par Covid-19 krīzes ietekmi uz notiekošajiem projektiem. Komisija ir iecerējusi turpmākajos mēnešos strādāt kopā ar *eu-LISA* un dalībvalstīm, lai nākamajā forumā, kas plānots 2020. gada rudenī, sarīkotu detalizētu diskusiju par iespējamo krīzes ietekmi.

Pārskata periodā Padomes prezidentvalstis turpināja demonstrēt apņēmību īstenošanā, turklāt dažas organizēja savas konferences, lai sasniegtu plašāku iesaistīto auditoriju. Komisija atzinīgi vērtē šādas prezidentvalstu iniciatīvas.

4. Apmācības vajadzības

Triju foruma sanāksmju diskusiju laikā tika atkārtoti uzsvērts, ka sadarbspēja nav tikai IT projekts. Galalietotājiem — robežsargiem, patvēruma iestādēm, policijas darbiniekiem — būs jāzina, kā tieši piekļūt informācijai, kas tiem pieejama. Attiecīgā personāla apmācība tikusi pastāvīgi minēta kā nepieciešamība. To apzinoties, Komisija apņēmās organizēt pasākumu "Train the Ambassadors" 2020. gada martā ar mērķi nodrošināt materiālus atbildīgajām dalībvalstu struktūrām, lai tās varētu informēt un apmācīt galalietotājus sadarbspējas satvara un komponentu lietošanā. Lai gan apmācība klātienē nebija iespējama Covid-19 krīzes dēļ, Komisija apmācības materiālus darīja pieejamus digitālā formātā.

5. Izmaksas un riski

Eiropas Komisijas divu sadarbspējas regulu priekšlikumiem pievienotajā tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskatā summa 11 954 000 EUR apmērā ir rezervēta sadarbspējas izstrādei 2020. gadā. Kā minēts 2020. gada jūnija *eu-LISA* otrajā sadarbspējas progresa ziņojumā[4], līdz šim izmantoti 1 718 606 EUR, lai atbalstītu sadarbspējas sagatavošanas darbības.

No Iekšējās drošības fonda dalībvalstīm 2020. gadā nav piešķirts budžets īpaši sadarbspējai. Nākotnes daudzgadu finanšu shēmā, kas paredzēta 2021.–2027. gadam, ir piedāvāti 136,3 miljoni EUR, lai dalībvalstis varētu segt izmaksas, kas saistītas ar to nacionālo sistēmu pārveidojumiem, kuru rezultātā varētu izmantot sadarbspējas komponentus. Šie līdzekļi ir piešķīrums, kas paredzēts, lai atbalstītu dalībvalstis projektu īstenošanā, nevis kompensētu faktiski radušās izmaksas. Tādējādi šis budžets nav pakļauts tam pašam riskam, ka būs jāapmierina papildu finansējuma lūgumi, kāds skar to Savienību aģentūru budžetu, kas ir pilnībā finansētas no Savienības budžeta.

Attiecībā uz pārtērēšanas risku jānorāda, ka Covid-19 krīze neizbēgami ietekmēs dažu individuālu daļu ilgumu ES robežu, migrācijas un drošības informācijas sistēmu jaunās arhitektūras īstenošanas kopējā projektā. Pašlaik tiek novērtēta ietekme uz plānoto grafiku. Pagarināts projekta ilgums, visticamāk, palielinās izmaksas. Tomēr, tā kā sadarbspējas izstrāde ir tikko sākta, vēl pastāv iespējas rīkoties, lai mazinātu ietekmi uz vispārējo grafiku

[4] *Report on the development of interoperability (2020-148).*

un izmaksām. Ziņojuma publicēšanas laikā sadarbspējas projekts vēl arvien norit pēc grafika un iekļaujas sākotnējā budžeta tāmē.

6. Secinājums

Ņemot vērā visu dalībvalstu, Šengenas asociēto valstu un Savienības aģentūru vispārējo apņemšanos nodrošināt sadarbspējas regulu pilnīgu īstenošanu, Komisija turpina koordinēt un uzraudzīt visu iesaistīto pušu darbības ar nolūku panākt jauno un modernizēto IT sistēmu un sadarbspējas komponentu pilnīgu pieejamību līdz 2023. gada beigām.

Kā minēts iepriekš, darbs sadarbspējas regulu īstenošanā līdz šim norit pēc plāna. Tomēr, lai īstenotu sadarbspējas satvaru, visiem dalībniekiem ir jāvirzās uz priekšu kopā attiecībā uz visām ES informācijas sistēmām un sadarbspējas komponentiem. Covid-19 krīzes izraisītas aizkavēšanās iespējamība, īpaši ieceļošanas/izceļošanas sistēmas izstrādē, būs jāuzrauga, un Komisija strādās ar visiem iesaistītajiem dalībniekiem, lai gūtu pēc iespējas skaidrāku potenciālo aizkavēšanos scenāriju un iespējami mazinātu šādas aizkavēšanās, lai varētu ievērot īstenošanas grafiku. Komisija ir apņēmusies darīt visu iespējamo, lai kopā ar dalībvalstīm un Savienības aģentūrām nodrošinātu, ka jebkāda no Covid-19 krīzes izrietoša ietekme uz paredzēto pilnas īstenošanas datumu ir cik vien iespējams ierobežota un ka paredzētās kopējās izmaksas iekļaujas budžeta tāmē, kas izklāstīta tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskatā.